



Rapport fra kontroll av avløpsanlegg i Harstad kommune og inspeksjon ved Bergsodden renseanlegg

Ansvarlige virksomhet

Navn: Harstad kommune	Organisasjonsnr: 972417971
Adresse: Postmottak, 9479 Harstad	Bransjenr. (NACE-kode): 84.110

Kontrollert anlegg

Navn: Bergsodden renseanlegg	Sist kontrollert: 3.6 – 4.6 2008
Anleggsnr: 1901.0072.01	Tillatelse sist oppdatert: 21.9.2010
Dato for inspeksjonen: 5.11.2010	Rapportnummer: 2010.038
Fylkesmannens arkivkode.: 2008/1528	Risikoklasse: 4 (ikke risikoplassert)
Tilstede fra Harstad kommune: Svein-Arne Johansen - enhetsleder Elin Merethe Nikolaisen – leder drift og vedlikehold VA Viggo Johannessen - leder prosjekt VA Kjell Roar Nylund – avdelingsingeniør drift og vedlikehold Odd Inge Forsell - avdelingsingeniør drift og vedlikehold Bjørn Olsen – ingeniør SAMA Eilif Jensen – driftsoperatør avløpsrenseanlegg Nils Olav Malmo – driftsoperatør avløpsanlegg/rørlegger	Tilstede fra Fylkesmannen: Magne Nesse

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble funnet innen 8 kontrollerte hovedtema, samt etter inspeksjon av Bergsodden renseanlegg.

Fylkesmannen avdekket 4 hovedavvik under inspeksjonen.

- Avvikshåndteringen for avløpsanlegget er ikke tilfredsstillende (avvik 1)
- Risikovurderingen for avløpsanlegget er ikke tilfredsstillende (avvik 2)
- Anleggseier har ikke gjort tilstrekkelige forberedelser for å tilpasse avløpsanlegget til fremtidige klimaendringer (avvik 3)
- Det foreligger ikke en saneringsplan for ledningsnett som er oppdatert etter 2005 (avvik 5)

Fylkesmannen ser spesielt alvorlig på at det fortsatt ikke er etablert ett skriftlig avviksbehandlingssystem for ytre miljø og for avløpsanleggene. Dette forhold ble gitt som avvik ved Fylkesmannens kontroll i juni 2008, og skulle i følge kommunens tilbakemelding av 28.8.08 være på plass innen 2009.

Vi ber Harstad kommune om en skriftlig redegjørelse innen **1.2.2011** på hvordan avvikene skal rettes.

Bakgrunnen for inspeksjonen:

Inspeksjonen er en del av en landsomfattende aksjon som blir gjennomført i samarbeid med Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) og som omfatter kontroll av avløpsanlegg i større tettsteder ("kapittel 14 anlegg"). Rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under gjennomgang av 8 hovedtema for alle kapittel 14 anleggene i Harstad tettsted samt inspeksjonen på Bergsodden renseanlegg. Rapporten gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Følgende hovedtema ble kontrollert:

1. Internkontroll – avviksbehandling
2. Internkontroll - risikovurdering
3. Klimatilpasning
4. Overløp av urensset avløpsvann
5. Avløpsledninger
6. Renseanlegg
7. Rensekrav til avløpsanlegget
8. Oppfylging av rensekravene

Avvik er nummerert etter hovedtema.

Oppfølging etter kontrollen

Virksomheten plikter snarest å rette opp de avvikene som er beskrevet i denne rapporten. Vi ber Harstad kommune om en skriftlig redegjørelse innen **1.2.2011** på hvordan avvikene skal rettes. Tilbakemeldingen må inneholde opplysninger om hvilke tiltak som blir iverksatt for å rette opp avvikene og en tidsplan for når tiltakene faktisk vil være gjennomført. Fylkesmannen vil kunne følge opp om avvikene er lukket med en ny kontroll innen ett år

Definisjoner

Avvik:

Overtredelse av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen, for eksempel overtredelse av krav i forurensningsloven, produktkontrollloven og forskrifter hjemlet i disse lovene eller krav og vilkår fastsatt i utslippstillatelser.

Anmerkning:

Forhold som miljøvernmyndighetene mener det er nødvendig å påpeke for å ivareta helse og miljø og som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Kapittel 14 anlegg:

Avløpsutslipp fra tettbebyggelser større enn 2 000 personekvivalenter (pe) med utslipp til ferskvann/elv eller fra tettbebyggelser større enn 10 000 pe med utslipp til sjø, som reguleres av regelverk gitt i forurensningsforskriften kapittel 14 ("*Krav til utslipp av kommunalt avløpsvann fra større tettbebyggelse*").

Avvik

Følgende avvik ble konstatert under Fylkesmannen sin inspeksjon:

Avvik 1

Avviksbehandling for avløpsanlegget er ikke tilfredsstillende.

Avvik fra *Internkontrollforskriften § 5 punkt 7. (Avdekke og rette opp avvik)*

Kommentar

Internkontrollforskriften krever at det skal være en skriftlig rutine for hvordan virksomheten skal registrere/avdekke, rette opp og søke å hindre gjentakelse av avvik som oppstår i forbindelse med drift av avløpsanleggene. I en slik rutine må man definere hva som er avvik, avgjøre hvordan avvik skal registreres og følges opp, avgjøre hvordan ulike typer avvik skal håndteres/varsles i organisasjonen og gjøre rutinene kjent blant arbeidstagerne. Harstad kommune har ansvar for å transportere avløpsvann gjennom ledninger og pumpestasjoner til renseanlegg hvor avløpsvannet renses før det ledes til sjø samt sørge for at avløpsanleggene ikke medfører luktplager for omgivelsene. Avvik i forhold til Fylkesmannens myndighetsområde (ytre miljø) vil da være overtredelse av krav gitt forurensningsloven, forurensningsforskriften kapittel 14 og kommunens utslippstillatelser for avløp.

På kontrollen ble det redegjort fra kommunens side for hvordan hendelser på avløpsnett/pumpestasjoner og renseanlegg blir overvåket, registrert og ordnet opp i. Det er ikke laget en overordnet skriftlig rutine for avviksbehandling. Kommunen var kjent kravet i internkontrollforskriften og bevisst på manglende rutiner. Dette forhold ble også gitt som avvik ved Fylkesmannens kontroll i 2008. Arbeid med internkontroll er igangsatt og forventet implementering innen utgangen av 2011.

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Det er ikke etablert et skriftlig avviksbehandlingssystem for ytre miljø og for avløpsanlegget. (Avvik 1A)

Avvik 2

Risikovurdering for avløpsanlegget er ikke tilfredsstillende.

Avvik fra *Internkontrollforskriften § 5 punkt 6. (Vurdere risiko)*

Kommentar

Kommunen har utarbeidet en skriftlig miljørisikovurdering for avløpsanlegget (ledningsnett, pumpestasjoner, renseanlegg.). Risikovurderingen for kapittel 14 anleggene er nylig ferdigstilt. Risikovurderingen er utarbeidet av en arbeidsgruppe hvor ledelse, rørleggere og driftsoperatører har registrert og vurdert hver enkelt objekt. Arbeidet med å håndtere forhold med høyest risiko ("rød risiko") er neste trinn og de konkrete tiltak som må iverksettes for å redusere risiko vil tas med i prosjekt som finansieres over driftsmidler eller investeringsprosjekt, men pt foreligger det ikke en slik rutine. Klimatilpassing er delvis inkludert i vurderingen, i den forstand at behov for forankring av pumpestasjoner som følge av forventet havstigning er vurdert, men ikke overløpshøyder, eventuell innlekking av sjøvann osv.

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Det er ikke etablert rutiner for risikohåndtering av forhold med uakseptabel risiko. (Avvik 2C)
- Klimatilpassing er ikke fullstendig behandlet i risikovurderingen (Avvik 2D)

Avvik 3

Anleggseier har ikke gjort tilstrekkelige forberedelser for å tilpasse avløpsanlegget til framtidige klimaendringer.

Avvik fra *Forurensingsforskriften § 14-5 Avløpsnett, § 14-10 Utforming og drift av renseanlegg. Forskrift om internkontroll § 5 punkt 7 Avdekke og rette opp avvik.*

Kommentar

Kommunen har ikke gjennomført en vurdering av om prognoser for fremtidige endringer i nedbørsmengder, havstigning, flom mv som følge av klimaendringer vil kunne føre til økte forureningsutslipp, flere kjelleroversvømmelser og andre flomskader som følge av at kommunens avløpsledninger og pumpestasjoner ikke vil ha kapasitet til å transportere bort vannet. Det er således heller ikke utarbeidet en tiltaksliste/handlingsplan for å møte eventuelle fremtidige klimaendringer som kan medføre forurensning/skader pga at kapasiteten på eksisterende avløpsnett overskrides.

Drift- og utbyggingstjenesten (DU) har rutiner for å forebygge at nye eiendomsutbygginger medfører at eksisterende avløpsledningers kapasitet overskrides. DU deltar på forhåndskonferanser og gir merknader når planer fremmes etter plan og bygningsloven hvor realisering av planen omfatter tilknytning til kommunens avløpsledninger. Kommunen foretar også løpende kapasitetsøkninger på eksisterende avløpsledninger ved å legge om fra fellessystem til separatsystem, samt ved å oppdimensjonere diameter på overvannsledningene ved fornyelsesprosjekter.

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Kommunen har ikke undersøkt hvordan regionen vil bli påvirket mht. framtidige klimaendringer. (Avvik 3 A)
- Det er ikke foretatt vurderinger eller beregninger av hvilke konsekvenser og virkninger forventede framtidige nedbørsmengder vil ha på avløpsnettet. (Nedbørsprognoser er ikke omsatt til virkninger på avløpsnettet ved modellberegninger eller ved andre vurderinger).(Avvik 3 B)

(For tema 4 - "Overløp av urensset avløpsvann" ble det ikke gitt avvik)

Avvik 5 – Det foreligger ikke en oppdatert saneringsplan for fornying av avløpsnettet

Avvik fra *Forskrift om internkontroll § 5 punkt 7 avdekke og rette opp avvik*

Harstad kommune fikk utarbeidet en saneringsplan for ledningsnettet i 2000, men planen er ikke oppdatert etter dette. Det er også utarbeidet en egen detaljert tiltaksplan for avløpsledningene som leder til Bergsodden renseanlegg i 2001, fordi problemet med innlekking av fremmedvann var størst for dette avløpsområdet. Forurensningsmyndighetene mener at en saneringsplan bør rulleres/oppdateres minst hvert 5. år for å fange opp de endringer som skjer på ledningsnettet gjennom omlegginger, nye tilkoblinger, vurdere behov for innhenting av nye måledata osv.

Kommunen kjenner til problemområdene på nettet og setter av penger årlig på drifts- og investeringsbudsjettet til fornyelse av ledningsnettet. Tiltakene er trolig i samsvar med prioriteringene i saneringsplanen, men nye tiltak som avdekkes blir prioritert ad hoc. Fornyningstakten de siste tre årene har vært 0,85 %. (% av totale ledningsnettet i meter som fornyes årlig).

Avviket bygger på følgende observasjoner:

- Det foreligger ikke en saneringsplan for ledningsnett som er oppdatert etter 2005. (Avvik 5 C)

(For tema 6 – ” Driftsforhold i renseanlegg” ble det ikke gitt avvik)

(For tema 7 – ”Rensekrav til avløpsanlegget” ble det ikke gitt avvik)

(For tema 8 – ”Oppfylging av rensekravene” ble det ikke gitt avvik)

Andre forhold /kommentarer:

Generelt

Harstad kommune har i dag syv kapittel 14 anlegg innen Harstad tettbebyggelse; Bergsodden, Revsbekken, Holstneset, Stangnes, Medkila, Holtet og Ruggevik renseanlegg. Kommunen har krav om å oppgradere anleggene til primærrenseanlegg innen 31.12.2015. Oppgradering pågår nå på tre anlegg parallelt og våren 2011 vil Holstneset, Revsbekken og Stangnes renseanlegg etter planen ferdigstilles, og 60 % av avløpsvannet innen Harstad tettbebyggelse vil gjennomgå primærrensing.

Ansvar for drift og vedlikehold av avløpsanleggene er lagt til enheten Drift- og utbyggingstjenesten. Enheten ligger under rådmannen og ledes av Svein-Arne Johansen. Planlegging og utbygging av nye vann og avløpsanlegg er lagt til ” prosjekt VA” med 4 faste prosjektstillinger inkludert Viggo Johannessen som leder. I tillegg er det opprettet en ekstra prosjektstilling i den tiden oppgradering av renseanleggene skal foregå. Drift og vedlikehold av vann og avløpsanlegg er lagt til ” drift og vedlikehold VA” med 3,5 ingeniør stillinger og Elin Merethe Nikolaisen som leder. Under ”drift og vedlikehold VA” ligger uteenheten på Sama som ledes av en ingeniør og en oppsynsmann. På uteenheten er det er en driftsoperatør vann og en driftsoperatør avløp, samt 6 rørleggere. Driftsoperatør avløp har ansvar for tilsyn med renseanleggene og innløpspumpestasjon, mens rørleggerne har tilsyn og vedlikehold med ledningsnett og pumpestasjoner ute på ledningsnettet. En av rørleggerne er fast ”backup” for driftsoperatør avløp, da denne har 80 % stilling. I løpet av 2011 skal organisasjonen utvides til to driftsoperatører for avløp.

Tema 4: Overløp av urenset avløpsvann

Alle overløp i pumpestasjoner og i renseanleggene er registrert og utstyrt med utstyr som registrerer at overløpet er i drift og tiden overløpet er i drift. Disse dataene registreres i kommunens datasystem (SD-anlegg) og rapporter for overløpsdrift tas ut.

Tema 6: Driftsforhold i renseanlegg

Begge driftsoperatørene for renseanleggene har relevant opplæring og erfaring med drift av anleggene, og det er også andre innen uteenheten som kan overta oppgavene for kortere tid. Det er døgnkontinuerlig vaktordning felles for vann og avløp fra 1500 – 0700 på hverdager og i helgene. Vaktteamet består av en overordnet vakt (en ingeniør) og en rørlegger eller driftsoperatør. Alarmer fra utestasjonene (pumpestasjoner/renseanlegg) overføres og registreres i SD-systemet. Alarmene er gradert i prioritet 1, 2 og 3 alarmer etter alvorlighetsgrad. Prioritet 1 alarmer, som krever øyeblikkelig tiltak, overføres til vakttelefon pr sms mens pri 2 og pri 3 alarmer må avleses via PC. Overordnet vakt skal sjekke status pr alarmer en gang pr vakt og en gang pr dag i helgene.

Tema 7: Rensekrav til avløpsanlegget

Temaet gjelder renseanlegg som har utslipp til ferskvann og er således ikke relevant for Harstad kommune

Tema 8: Oppfylging av renskravene

Bergsodden rensanlegg er ett silanlegg og har kun funksjonskrav (at silen skal være mindre enn 1 millimeter) og anlegget har således ikke krav til prøvetaking av inn og utløpsvann. Renskrav med tilhørende krav om prøvetaking vil inntre når rensanlegget ombygges til primærrensanlegg.

Verifikasjon av rensanlegget

Bergsodden rensanlegg er dimensjonert for 5 000 personekvivalenter (PE). Anlegget mottar kommunalt avløpsvann og har ett større påslipp fra Tine meierier. Utslipp fra meieriet skaper tidvis problemer for rensanlegget fordi melkefett tetter silen og må rengjøres særskilt. Kommunen skal pålegge meieriet å installere fettutskiller for å redusere slike hendelser. Det var mye fellessystem i avløpsområdet og deler av ledningsnettet ble separert samt at det ble montert driftsoverløp for enkelt områder i 2009. Fremmedvannmengden inn til anlegget ble ikke redusert så mye som forventet, og kommunen er usikker på om dette skyldes de spesielle klimatiske forhold i 2010 med mye nedbør eller om det må gjøres ytterligere tiltak med å tette avløpskummer hvor det antas lekker inn grunnvann. Det har vært jevnlig luktklager på anlegget, og det er installert luftrensfilter på utluften fra slamcontainerrommet, noe som har resultert i færre klager. Anlegget skal etter planen oppgraderes til primærrensanlegg i løpet av 2012, og vil da utstyres med luktrensfilter (barkefilter).

Dokumentunderlag:

Dokumentunderlag for inspeksjonen var:

- Forurensningsloven § 7
- Forurensningsforskriften kapittel 11 og 14
- Internkontrollforskriften
- Fylkesmannens kontrollrapport etter kontroll 3. og 4.6 08 av 23.6.2008
- Utslippstillatelse for kommunale avløp av 6.5.1997 gitt av Fylkesmannen i Troms
- Fylkesmannens vedtak om unntak for sekundærrenskravet av 21.9.2010
- Fylkesmannens vedtak om utsatt krav om akkreditert prøvetaking av 21.9.2010
- Fylkesmannens vedtak om utslipp under ombygging av Holstneset og Stangnes avløpsrensanlegg av 20.9.2010
- Kommunens egen dokumentasjon som ble fremlagt under inspeksjonen